

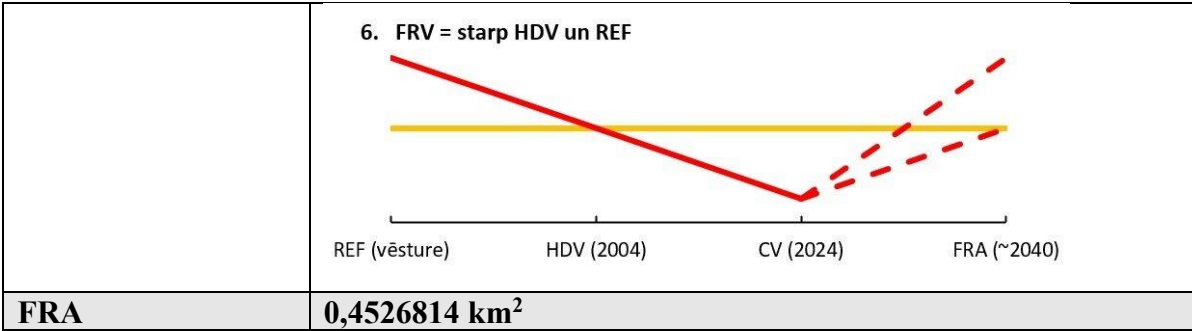
Biotopu valsts līmeņa aizsardzības mērķu (FRV) noteikšana: datu izvēle un eksperta apsvērumi

Biotopa kods	8220
Biotopa nosaukums	Smilšakmens atsegumi
Eksperts	Dainis Ozols
Darbs pabeigts	13.01.2024.
Vispārējas piezīmes	–

FRA noteikšanā izmantotā metode – novērtēšana laika nogrieznī

REF min, km²	0,453167 km ² Par atskaites gadu pieņemts 1990. gads. Balstoties uz biotopu kartēšanas novērojumiem, pieņemts, ka Latvijas teritorijā 8220 atsegumu platības ir mainījušās pavisam nedaudz.
REF max, km²	0,453167 km ² Pieņemts, ka REF max = REF min
REF vid., km²	0,453167 km ²
REF periods	1990. gads. Kā vēsturiskā reference tika izmantots 1990. gads atbilstoši metodikas (Auniņš, Opermanis, 2022) ieteikumam. 1990. gads ir laiks, kad fundamentālās ainavas izmaiņas Latvijā (mežu-lauksaimniecības zemju īpatsvara attiecība u. c.), kas notika no II pasaules kara līdz Latvijas neatkarības atgūšanai, ir nosacīti apstājušās, un šodien ne īstermiņā, ne ilgtermiņā “iepriekšējais stāvoklis” praktiski nav atgriežams. Laika posms starp izvēlēto references gadu un 2023. gadu arī aptuveni atbilst četriem Biotopu direktīvas 17. panta ziņošanas periodiem, un to var interpretēt kā ilgtermiņa tendenci.
HDV min, km²	0,451953 km ² Biotopu direktīvas 17. panta ziņojumā ziņotā platība par 2001.–2006. gada periodu nav izmantojama HDV noteikšanā, jo minētā ziņojuma laikā nebija notikusi visaptveroša smilšakmens atsegumu kartēšana. Ziņotā platība ir par 15 % lielāka kā “Dabas skaitīšanas” projekta (2017.–2023. gads, 4.pielikums) laikā uzskatītā. Var secināt, ka minētā ziņotā platība daļēji ir iegūta pieņemumu ceļā. Laika posmā kopš šā ziņojuma nav bijuši nekādi būtiski procesi vai notikumi, kas varētu būt izraisījuši šādu samazinājumu. Salīdzinot HDV ar CV, kopš HDV varētu būt noticis neliels biotopa 8220 platību samazinājums vietās, kas nav upju vai gravu erozijas ietekmētas un atrodas pārsvarā senleju nogāžu no ūdenstecēm tālākajās daļās. Balstoties uz ierobežota skaita fotofiksācijas materiālu analīzi, varam pieņemt, HDV ir par 0,25 % lielāks nekā CV.
HDV max, km²	0,451953 km ² Pieņemts, ka HDV max = HDV min
HDV vid., km²	0,451953 km ²
CV, km²	0,45166671 km ² (01.02.2024., DDPS “Ozols”)
CO platību summa, km²	0,421108496 km ² (01.02.2024.)

Ilgtermiņa tendence, automātiski	–
Vai paredzamas biotopa platības izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	<p>Jā.</p> <p>Izmaiņas nav lielas, bet pastāvīgas. Tās izpaužas kā atsegumu aizbiršana un aizaugšana. Klimata pārmaiņas šo procesu veicina, jo siltāks, nokrišņiem bagātāks klimats veicina vispārēju vides eitrofikāciju. Aizaug gan tie atsegumi, kas atrodas attālāk no ūdenstecēm, gan tie, kas ir upju un strautu krastos.</p> <p>Nav zināms, ka par minētajiem procesiem būtu veikti kādi pētījumi. Liecības ir fiksētas atsegumu biotopu inventarizācijas anketās.</p>
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	Nē.
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	<p>Jā.</p> <p>Lietojot terminu “fragmentēts” tradicionālā nozīmē, jāatzīmē, ka atsegumu biotopi lielākajā daļā teritoriju, kur tie atrodas, ir dabisku iemeslu dēļ fragmentēti. Tie ir konkrēti, pārsvarā nelielu izmēru, savstarpēji nesavienojosies poligoni galvenokārt upju ieleju un senleju nogāzēs. Fragmentēts ir arī atsegumu izplatības areāls. Tas ir ģeoloģiski un ģeomorfoloģiski noteikts – atsegumi izplatīti vidējā devona smilšakmens iežu izplatības teritorijās Gaujas un tās pieteku senlejās un ielejās, mazākā daudzumā arī Ventas, Salacas un atsevišķu citu upju baseinos, vietās, kur devona iežus nesedz biezi kvartāra nogulumu un, kur ir pietiekoši stāvas nogāzes, lai varētu pastāvēt atsegumi.</p>
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	<p>Jā.</p> <p>Lēna platību samazināšanās notiek atsegumu aizaugšanas un aizbiršanas dēļ.</p>
Vai biotopa izplatības areālam kādā no laika nogriežņiem arī bijušas negatīvas tendences?	<p>Nē.</p> <p>Atsegumu izplatības areāls ir fragmentēts un ģeoloģiski un ģeomorfoloģiski noteikts – atsegumi izplatīti vidējā devona smilšakmens iežu izplatības teritorijās Gaujas un tās pieteku senlejās un ielejās, mazākā daudzumā arī Ventas, Salacas un atsevišķu citu upju baseinos, vietās, kur devona iežus nesedz biezi kvartāra nogulumu un, kur ir pietiekoši stāvas nogāzes, lai varētu pastāvēt atsegumi. Pārskata periodā nav bijuši notikumi, kas samazinātu smilšakmens atsegumu izplatības areālu.</p>
Papildjautājumu summa	60
Intervāls	0,001214
Saskaņā ar Metodikas 8. attēlu atbilstošais scenārijs	6. scenārijs

FRR noteikšanā izmantotie apsvērumi

<p>Vai izplatības areāla HDV ir visa Latvija?</p>	<p>Nē.</p> <p>Lai arī devona nogulumieži ir izplatīti visā Latvijā (Stinkulis, 2023), atsegumu izplatība ir ierobežota. To nosaka ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie apstākļi.</p> <p>8220 range, gap distance 4</p>
<p>Vai biotops aizņem visu iespējamo areālu Latvijā?</p>	<p>Jā.</p> <p>Atsegumi ir izplatīti vidējā devona smilšakmens iežu izplatības teritorijās Gaujas un tās pieteku senlejās un ielejās, mazākā daudzumā arī Ventas, Salacas un atsevišķu citu upju baseinos, vietās, kur devona iežus nesedz biezi kvartāra nogulumi un, kur ir pietiekoši stāvas nogāzes, lai tie varētu pastāvēt.</p>
<p>Vai biotopa areāls Latvijā ir samazinājies, un pārmaiņas nav saistītas tikai ar uzlabotām zināšanām par biotopa izplatību?</p>	<p>Nē.</p>
REF min, km ²	—
REF max, km ²	—
REF vid., km ²	—
REF periods	—
HDV min, km ²	—
HDV max, km ²	—
HDV vid., km ²	—

CV (pašreizējais areāls), km ²	17 150 km ²
Saskaņā ar Metodikas 8. att. atbilstošs scenārijs	1. scenārijs 1. FRV = HDV = CV <div style="display: flex; justify-content: space-between; width: 100%; margin-top: 5px;"> REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRR (~2040) </div>
Vai paredzamas areāla izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	—
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	—
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	—
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	—
Vai biotopa platībai kādā no laika nogriežņiem ir bijušas negatīvas tendences?	—
Papildjautājumu summa	—
Intervāls	—
FRR	17 150 km² FRR = CV

Literatūra un dati

Stinkulis G. 2023. Latvijas ģeoloģiskā uzbūve. Nacionālā Enciklopēdija, <https://enciklopedija.lv/skirklis/26128>

Auniņš A., Opermanis O. 2022. Vadlīnijas sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai. Versija 2.0. Latvijas Universitāte, Dabas aizsardzības pārvalde, https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2022/10/Vadlinijas_sugu_biotopu_aizsardzibas_merkjiem_2.0.pdf.

Pielikumi

4. pielikums. Aktuālās biotopa 8220 platības no DDPS “Ozols” (01.02.2024.),
vektordatu slānis.